

Sygn. akt IV KK 333/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Sobczak (przewodniczący)

SSN Krzysztof Cesarz

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Barbary Nowińskiej
w sprawie **P. W.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 18 lutego 2016 r.,

kasacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 14 maja 2015 r.

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w K.

z dnia 19 stycznia 2015 r.,

1. uchyla pkt II zaskarżonego wyroku w części utrzymującej w mocy pkt II wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 19 stycznia 2015 r., sygn. akt [...], tj. w części oddalającej dalej idące żądania wnioskodawcy o zadośćuczynienie i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. W. – Kancelaria Adwokacka – kwotę 885,60 zł (osiemset osiemdziesiąt pięć złotych sześćdziesiąt groszy), w tym 23% VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2008 r., sygn. akt III Ko .../08, Sąd Okręgowy w K. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy P. W. kwotę 25.000 złotych tytułem odszkodowania oraz zadośćuczynienia za poniesioną szkodę i doznaną krzywdę wynikłych z wykonania decyzji nr 26 z dnia 12 grudnia 1981 roku o internowaniu.

W dniu 23 października 2013 r. P. W. złożył wniosek o wznowienie postępowania w sprawie, wnosząc o zasądzenie na jego rzecz tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania wynikłych z wykonania decyzji o internowaniu, kwoty 1.090.100 zł.

Wyrokiem z dnia 5 marca 2014 r., sygn. akt II AKo .../13, Sąd Apelacyjny wznowił postępowanie w sprawie i sprawę przekazał Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 19 stycznia 2015 r., sygn. VI Ko .../14, na podstawie art. 8 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149) orzekł w następujący sposób:

I. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy P. W. kwotę 14.063 zł tytułem odszkodowania oraz kwotę 82.500 zł, tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę – łącznie kwotę 96.563 złotych, z której to kwoty uprzednio wypłacono kwotę 25.000 zł na mocy

prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. Wydział III Karny z dnia 3 czerwca 2008 r., sygn. akt III Ko .../08, z ustawowymi odsetkami od kwoty 71.563 zł od dnia prawomocności wyroku do dnia zapłaty;

II. dalej idące żądania oddalił;

III. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. W. kwotę 265,68 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu;

IV. obciążył kosztami postępowania Skarb Państwa.

Od powyższego wyroku Sądu Okręgowego w K. – w części oddalającej żądanie ponad zasądzoną kwotę - apelację wniósł pełnomocnik wnioskodawcy P. W., zarzucając:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 1 oraz art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 i § 2 k.c. i art. 448 k.c. poprzez:
 - niewzięcie pod uwagę wszystkich istotnych kryteriów wpływających na wysokość zadośćuczynienia oraz niewłaściwą wykładnię pojęcia „odpowiedniej sumy”, co skutkowało zasądzeniem na rzecz powoda zadośćuczynienia w rozmiarze rażąco niższym, niż usprawiedliwiony wynikiem postępowania,
 - zasądzenie tytułem zadośćuczynienia kwoty rażąco niskiej nieodpowiadającej relewantnym okolicznościom, występującym w sprawie, oraz niewspółmiernej do stopnia i długotrwałości cierpień doznanych przez P. W.,
 - nieuzasadnione przyjęcie, iż majątkowe stosunki panujące w społeczeństwie oraz przyjęte przez nie oceny stanowią podstawę do

limitowania wysokości zasądzanego zadośćuczynienia, co skutkowało podważeniem zasadniczej kompensacyjnej funkcji zadośćuczynienia.

Ponadto, z ostrożności procesowej, pełnomocnik wnioskodawcy P. W. zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

2. obrazę przepisów postępowania, w zakresie mającym istotny wpływ na treść zapadłego orzeczenia, tj. art. 2 § 2 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k., których skutkiem było poczynienie błędnych ustaleń faktycznych mających istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia, poprzez:
 - błędne przyjęcie, iż w przedmiotowej sprawie brak jest podstaw do zasądzenia zadośćuczynienia za inne niewątpliwe przejawy represji, ale niezwiązane bezpośrednio z wykonaniem orzeczenia lub decyzji;
 - błędne przyjęcie, iż podstawą do ustalenia wysokości zadośćuczynienia należnego wnioskodawcy nie mogły być przeszukania w jego domu oraz w domach członków jego rodziny, ani fakt, iż wnioskodawca przez okres dwóch lat ukrywał się,
 - błędne przyjęcie, iż doznana krzywda wynikająca z internowania ogranicza się wyłącznie do skutków powstałych w wyniku fizycznego pozbawienia wolności i internowania i tylko w czasie ich trwania, w sytuacji gdy prawidłowe ustalenia powinny prowadzić do przyjęcia, iż krzywda winna w sposób bezpośredni wynikać nie tylko z wykonania orzeczenia lub decyzji, ale przede wszystkim z samego faktu prowadzenia działalności, która w efekcie doprowadziła do wydania takowej bezprawnej decyzji o internowaniu,
 - błędne przyjęcie, iż nie zachodzi związek przyczynowy pomiędzy faktem ukrywania się wnioskodawcy oraz przeszukań pomieszczeń, a wykonaniem decyzji o internowaniu.

W konkluzji pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy P. W.

całej kwoty objętej żądaniem, tj. dalszych 1.117.500 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia prawomocności wyroku do dnia zapłaty, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 14 maja 2015 r., sygn. akt II AKa .../15, po rozpoznaniu apelacji pełnomocnika wnioskodawcy P. W., orzekł w następujący sposób:

- I. zaskarżony wyrok w ust. I zmienił w ten sposób, iż zasądzoną kwotę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę podwyższył do kwoty 150.000 zł, co w połączeniu z kwotą przyznanego odszkodowania daje łączną kwotę 164.063 zł, z ustawowymi odsetkami od kwoty 139.063 zł;
- II. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy;
- III. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. W. kwotę 147,60 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu przed sądem odwoławczym;
- IV. kosztami postępowania odwoławczego obciążył Skarb Państwa.

Kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 14 maja 2015 r., sygn. akt II AKa .../15, wniósł pełnomocnik wnioskodawcy P. W., który zaskarżył na korzyść wnioskodawcy ww. wyrok Sądu Apelacyjnego w części, to jest w zakresie, w jakim Sąd II instancji oddalił roszczenia wnioskodawcy przenoszące kwotę 150.000 zł, a w pozostałym zakresie utrzymał w mocy wyrok Sądu I instancji. Pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

- I. Rażąco obrazę przepisów postępowania, w zakresie mającym istotny wpływ na treść zapadłego orzeczenia, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. poprzez:
 - nierozważenie wszystkich zarzutów wskazanych w środku odwoławczym, w tym przede wszystkim zarzutu naruszenia art. 11 ust. 1 i 2 w. zw. z art. 8

ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 i § 2 k.c. i art. 448 k.c., zarzucającego iż zasądzona na rzecz wnioskodawcy wysokość zadośćuczynienia nie odzwierciedla doznanej przez niego krzywdy, wynikającej ze stosowania wobec niego w trakcie pozbawienia wolności przemocy fizycznej i psychicznej, nie tylko w trakcie internowania, ale również w trakcie wielokrotnych zatrzymań przed i po okresie internowania, bez przeprowadzenia zakończonego orzeczeniem postępowania;

- brak kompleksowego wskazania w uzasadnieniu orzeczenia, czym kierował się Sąd wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji Sąd uznał za zasadne albo niezasadne, w tym przede wszystkim zupełne pominięcie w treści uzasadnienia czy Sąd II instancji wziął po uwagę zarzut wnioskodawcy w zakresie zadośćuczynienia za inne przejawy bezprawnego pozbawienia wolności oraz czy uznał go za zasadny, bądź bezzasadny;

- zupełne pominięcie faktu, iż wnioskodawca w apelacji zarzucił naruszenie przez Sąd Okręgowy nie tylko art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zakresie, w jakim określa on podstawy do zadośćuczynienia za krzywdę wynikającą z wykonania decyzji o internowaniu, ale również art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, a więc w zakresie, w jakim przepisy te umożliwiają dochodzenie zadośćuczynienia za krzywdy, jakiej doznał wnioskodawca w wyniku innych niż internowanie przypadków bezprawnego pozbawiania go wolności.

II. Rażąco obrazę przepisów prawa materialnego, w zakresie mającym istotny wpływ na treść zapadłego orzeczenia, tj. art. 8 ust. 1 oraz art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 i § 2 k.c.

- w tym art. 11 ust. 1 i 2 w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 i § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i niezasądzenie na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienia za krzywdę odniesioną przez wnioskodawcę w wyniku innego niż internowanie wielokrotnego pozbawiania go wolności bez przeprowadzenia zakończonego orzeczeniem postępowania, zarówno przed jak i po okresie internowania,
- poprzez nieuwzględnienie w wysokości zasądzzonego zadośćuczynienia krzywd, jakich wnioskodawca doznał w wyniku innych niż internowanie przejawów wielokrotnego bezprawnego pozbawiania go wolności bez przeprowadzenia zakończonego orzeczeniem postępowania,
- poprzez bezzasadne ograniczenie zakresu zadośćuczynienia wyłącznie do okresu pozbawienia wnioskodawcy wolności w trakcie internowania i wyłącznie do krzywd doznanych przez niego w tym okresie,
- poprzez zupełne pominięcie faktu, iż w skład zadośćuczynienia zasądzzonego przez Sąd Okręgowy w K. wchodziła nie tylko rekompensata za krzywdę doznaną przez wnioskodawcę w wyniku wykonania decyzji o internowaniu (art. 8 ust. 1 ustawy lutowej), ale również w skład tej kwoty wchodziła rekompensata za krzywdę odniesioną przez wnioskodawcę w wyniku wielokrotnego pozbawiania go wolności bez przeprowadzenia

zakończonego orzeczeniem postępowania, a więc roszczenia uwzględnionego w oparciu o art. 11 ust. 2 ustawy lutowej;

- poprzez niewzięcie pod uwagę wszystkich istotnych kryteriów wpływających na wysokość zadośćuczynienia oraz niewłaściwą wykładnię pojęcia „odpowiedniej sumy”, co skutkowało zasądzeniem na rzecz powoda, pomimo jego podwyższenia, zadośćuczynienia w rozmiarze rażąco niższym niż usprawiedliwiony wynikiem postępowania.
- poprzez zasądzenie zmienionym wyrokiem tytułem zadośćuczynienia kwoty rażąco niskiej nieodpowiadającej relewantnym okolicznościom, występującym w sprawie, oraz niewspółmiernej do stopnia i długotrwałości cierpień doznanych przez P. W.
- poprzez zasądzenie kwoty rażąco niskiego zadośćuczynienia, ale również jego nieuzasadnionego ograniczenia do krzywdy wynikłych wyłącznie z okresu internowania, gdy w przedmiotowej sprawie zachodzą przesłanki do zasądzenia zadośćuczynienia również za inne bezprawne przejawy pozbawiania wnioskodawcy wolności.

W konkluzji pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Prokurator Prokuratury Apelacyjnej w pisemnej odpowiedzi na kasację pełnomocnika wnioskodawcy P. W. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Na rozprawie kasacyjnej w dniu 18 lutego 2016 r. prokurator Prokuratury Generalnej przychylił się do wniosku zawartego w kasacji pełnomocnika i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja pełnomocnika wnioskodawcy P. W. okazała się zasadna, co w efekcie spowodowało uchylenie pkt II zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w części utrzymującej w mocy pkt II wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 19 stycznia 2015 r., sygn. akt VI Ko .../14, tj. w części oddalającej dalej idące żądania wnioskodawcy o zadośćuczynienie i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Rację ma bowiem pełnomocnik wnioskodawcy podnosząc, że na etapie postępowania przez Sądem odwoławczym doszło do rażącego naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. W tym kontekście należy przede wszystkim przypomnieć, że przepis art. 457 § 3 k.p.k. wskazuje wprost, jakie elementy powinno zawierać uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego, a jego interpretacja w świetle orzecznictwa sądów i doktryny nie budzi wątpliwości. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie poruszano problematykę wymogów, jakie w świetle art. 457 § 3 k.p.k. musi spełniać uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego (*zob. m.in. wyroki: z dnia 21 września 2000 r., IV KKN 316/00, Lex nr 51096 i z dnia 20 stycznia 2000 r., III KKN 10/98, Lex nr 51450*), oraz skutków, jakie wywołuje nieprawidłowe sporządzenie tego dokumentu (*zob. wyrok z dnia 8 marca 2007 r., V KK 167/06, Lex nr 260705*). W szczególności wskazywano, że w zakresie szczegółowości uzasadnienia sądu *ad quem* obowiązek ten jest zależny, z jednej strony, od zawartości uzasadnienia sądu *meriti*, z drugiej zaś, od wartości argumentacji skargi apelacyjnej. Wielokrotnie też podnoszono, że przepis art. 457 § 3 k.p.k. koresponduje w swej treści z art. 433 § 2 k.p.k. także i w tym sensie, że nieprawidłowe sporządzenie uzasadnienia orzeczenia przez sąd odwoławczy z reguły dowodzi, iż sąd ten nie rozpoznał wniesionego środka odwoławczego w sposób należyty (*zob. wyrok SN z dnia 19 listopada 2007 r., IV KK 262/07, Lex nr 340591*).

Przepis art. 433 § 2 k.p.k. ma bowiem charakter bezwzględny i nakazuje sądowi odwoławczemu rozważenie wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym (*zob. wyrok SN z dnia 28 maja 2008 r., II KK 332/07, Lex nr 435359*), natomiast z dyspozycji art. 457 § 3 k.p.k., odczytywanej w powiązaniu z art. 433 § 2 k.p.k., wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że obowiązkiem sądu odwoławczego jest przedstawienie w pisemnych motywach wyroku powodów oddalenia (bądź uwzględnienia) zarzutów apelacji, przy czym prezentowane rozważania winny odnosić się do wszystkich zarzutów. Ponadto należy pamiętać, że skoro sąd odwoławczy obowiązany jest rozważyć wszystkie istotne zarzuty apelacji, przy czym powinien szczegółowo, poprawnie pod względem logicznym, bez sprzeczności, niekonsekwencji i dwuznaczności przedstawić tok rozumowania, to obraza przepisów art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. ma miejsce nie tylko wtedy, gdy sąd pomija zupełnie w swych rozważaniach zarzuty zawarte w środku odwoławczym, ale i wtedy, gdy analizuje je w sposób odbiegający od wymogu rzetelnej ich oceny (*wyrok SN z dnia 18 października 2007 r., II KK 212/07, Lex nr 346241*).

Tym samym nie sposób odmówić racji zaprezentowanym w kasacji twierdzeniom pełnomocnika wnioskodawcy P. W., wskazującym na niedostatki pisemnych motywów rozstrzygnięcia sądu odwoławczego. Skoro bowiem Sąd Apelacyjny nie ustosunkował się merytorycznie do wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów, to oznacza, że w postępowaniu odwoławczym doszło do obrazy nie tylko art. 457 § 3 k.p.k., ale i art. 433 § 2 k.p.k. i z tak określonym zarzutem w realiach niniejszej sprawy nie sposób się nie zgodzić. W apelacji od wyroku Sądu I instancji pełnomocnik wnioskodawcy podniósł bowiem między innymi zarzut obrazy przepisów prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 1 oraz art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób

represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 i § 2 k.c. i art. 448 k.c. Już sama analiza treści wskazanych przepisów – a w szczególności art. 11 ust. 2 ustawy lutowej – wskazywała zatem, że w apelacji kwestionowano także wysokość zasądzzonego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie tylko w trakcie internowania, ale również w trakcie zatrzymań P. W. przed i po okresie internowania. Szerokie rozwinięcie tego zarzutu zawarto na s. 8 apelacji, na której wskazano, że zatrzymania te były wielokrotne, bezprawne, często bez podawania powodu zatrzymania. Podczas takich zatrzymań – jak wskazywano w apelacji – stosowano wobec wnioskodawcy presję psychiczną, straszono go, grożono mu śmiercią i negatywnymi konsekwencjami dla członków jego rodziny. Na poparcie wskazanych argumentów przypomniano o pobiciu w trakcie przesłuchania po zatrzymaniu w dniu 8 lipca 1980 roku, kiedy to wielokrotnie uderzano P. W. pięścią w brzuch, otwartą ręką w twarz, szarpano za brodę i wrywano włosy z głowy, po przyciśnięciu głowy do ściany wpychano z dużą siłą palec do nosa, uderzano głową o ścianę, kopano po nogach, stawano obcasami na palcach stóp, kierowano groźby pozbawienia życia oraz obraźliwe słowa. W tym zakresie wnioskodawca wskazał, iż tak drastyczny przebieg zdarzeń niewątpliwie wiązał się z doznaniem krzywdy w znacznym, niestandardowym zakresie, która powinna zostać odzwierciedlona w wysokości zasądzzonego zadośćuczynienia.

Odnosząc się do tak postawionego zarzutu Sąd *ad quem* wskazał wprawdzie, że nie jest zasadny zarzut obrazy art. 8 ust. 1 oraz art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (ustawa lutowa) w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c. oraz art. 448 k.c., ale rozpoznanie tego zarzutu ograniczył wyłącznie do treści przepisu art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, a zatem wyłącznie do okresu pozbawienia wolności P.

W. w trakcie internowania i wyłącznie do krzywd doznanych przez niego w tym okresie. W konsekwencji Sąd odwoławczy zajął stanowisko, że „rzeczą (...) sądu rozpoznającego wniosek o zasądzenie odszkodowania dla osoby represjonowanej w oparciu o przepisy ustawy lutowej jest ustalenie rozmiaru szkody i zasądzenie zadośćuczynienia za bezprawne pozbawienie wolności. Nie ma żadnych podstaw prawnych do tego, aby dla oceny wysokości odszkodowania dokonywać oceny działalności opozycyjnej wnioskodawcy od roku 1977, jak i też działań podjętych przez niego po uchyleniu decyzji o internowaniu”. Nie oceniając w tym miejscu trafności tego stwierdzenia Sądu Apelacyjnego, przyznać należy jednak rację pełnomocnikowi wnioskodawcy, że w realiach przedmiotowej sprawy zasądzone przez Sąd I instancji na rzecz P. W. zadośćuczynienie obejmowało nie tylko rekompensatę za krzywdę doznaną przez wnioskodawcę w wyniku wykonania decyzji o internowaniu, ale również rekompensatę za krzywdę odniesioną przez wnioskodawcę w wyniku wielokrotnych zatrzymań. W tym zakresie Sąd *a quo* wskazał między innymi, że nie ma żadnych wątpliwości, iż internowanie wnioskodawcy oraz jego zatrzymanie przed internowaniem i po internowaniu miały związek z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Sąd Okręgowy, jak wynika z pisemnych motywów wyroku tego Sądu, wziął pod uwagę także tę okoliczność, że P. W. był wielokrotnie zatrzymywany – zarówno przed, jak i po internowaniu, a zatrzymania te miały charakter bezprawny, drastyczny i często poniżający. W efekcie Sąd Okręgowy stwierdził, że żądanie zadośćuczynienia za okres internowania **oraz za zatrzymania** uzasadnione jest poczuciem krzywdy, jakie represjonowany musiał w tym okresie odczuwać w związku z bezprawnym pozbawieniem go wolności za działalność związkową, wynikającą z pobudek patriotycznych i niepodległościowych.

Dysponując, w realiach przedmiotowej sprawy, powyższym stanowiskiem Sądu I instancji, a także apelacją pełnomocnika wnioskodawcy –

wniesioną wyłącznie na jego korzyść – Sąd odwoławczy, o ile podwyższył kwotę przyznanego P. W. zadośćuczynienia, to nie wypowiedział się, czy podziela stanowisko Sądu I instancji co do wykładni art. 11 ust. 2 ustawy lutowej i możliwości dochodzenia na jego podstawie zadośćuczynienia za krzywdę wynikającą z innych niż internowanie przejawów bezprawnego pozbawiania wolności. Sąd Apelacyjny nie odniósł się także do zarzutu apelacji, iż zasądzona na rzecz wnioskodawcy wysokość zadośćuczynienia nie odzwierciedla doznanej przez niego krzywdy, wynikającej ze stosowania wobec niego przemocy fizycznej i psychicznej w trakcie wielokrotnych zatrzymań przed i po okresie internowania, a w konsekwencji naruszył art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. Tego rodzaju uchybienie Sądu odwoławczego powoduje natomiast, że obecnie nie wiadomo, czy zasądzona na rzecz P. W. kwota zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wysokości 150.000 zł obejmuje tylko okres internowania wnioskodawcy, czy też również jego wielokrotne zatrzymania tak przed, jak i po okresie internowania, skoro Sąd ten wielokrotnie odwołuje się wyłącznie do faktu internowania wnioskodawcy oraz faktów bezpośrednio wynikających z wykonania decyzji o internowaniu.

Nie zajmując w tym przedmiocie stanowiska, albowiem byłoby to postąpieniem przedwczesnym, przywołać należy chociażby wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 grudnia 2014 r. (*II AKa 430/14, KZS 2015, z. 4, poz. 132*). W orzeczeniu tym – odwołującym się z kolei do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 grudnia 2014 r. (SK 7/14) - wyrażono stanowisko, że ustawa lutowa nie zmierzała do zadośćuczynienia wszystkim szkodom i krzywdom wyrządzonym opozycjonistom, lecz tylko do naprawienia części z nich, polegających na pozbawieniu życia lub wolności. Przywołana ustawa nie daje więc prawa do rekompensaty za wszelką działalność opozycyjną i niepodległościową, w tym w okresie ukrywania się przed organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości, lecz jedynie za

bezprawne pozbawienie wolności będące jej wynikiem. Poza odpowiedzialnością odszkodowawczą Skarbu Państwa w trybie wymienionej ustawy – jak wywiódł Sąd Apelacyjny – pozostają inne przejawy represji za działalność związaną z walką o niepodległy byt Państwa Polskiego, takie jak zwolnienie z pracy czy zmuszenie przez pracodawcę do przejścia na gorzej płatne stanowisko. W wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 listopada 2010 r. (*II AKa 363/10, KZS 2011, nr 5, poz. 116*) wskazano natomiast, że „przepisy ustawy lutowej w art. 11 ust. 2 pozwalają wyjątkowo na dochodzenie odszkodowania i zadośćuczynienia za represje związane z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nawet wówczas, gdy wobec takiej osoby nie toczyło się żadne postępowanie, a mimo tego w ramach represji osoby te zostały pozbawione życia lub wolności, gdyż najczęściej były to represje pozbawione jakichkolwiek podstaw prawnych w wyniku czego nie mogło toczyć się postępowanie zakończone orzeczeniem wymagającym unieważnienia”.

Wyżej stwierdzone uchybienia są wystarczające do wydania przez Sąd Najwyższy orzeczenia kasatoryjnego (art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

W sytuacji bowiem, gdy Sąd odwoławczy nie rozpoznał podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia art. 11 ust. 1 i 2 w. zw. z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 i § 2 k.c. i art. 448 k.c., kasację należało uwzględnić i zaskarżony nią wyrok uchylić. Ponownie rozpoznając sprawę w postępowaniu odwoławczym Sąd Apelacyjny będzie miał – stosownie do treści art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. – na uwadze powyższe rozważania. W szczególności, Sąd ten powinien w sposób rzetelny i pełny – zgodnie z wymogami określonymi w art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. – ustosunkować się do każdego z podniesionych w apelacji zarzutów, w tym do

zarzutu, iż zasądzona na rzecz wnioskodawcy wysokość zadośćuczynienia nie odzwierciedla doznanej przez niego krzywdy, wynikającej ze stosowania wobec niego w trakcie pozbawienia wolności przemocy fizycznej i psychicznej, nie tylko w trakcie internowania, ale również w trakcie wielokrotnych zatrzymań przed i po okresie internowania, bez przeprowadzenia zakończonego orzeczeniem postępowania.

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy orzekł zgodnie z art. 618 § 1 pkt 11 k.p.k., § 14 ust. 3 pkt 2 i ust. 6 oraz § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (*tekst jedn.: Dz.U. z 2013 r. poz. 461 z późn. zm.*).

eb